

Demokraatia või teerull?

Peeter Kreitzberg (RiTo 3), Riigikogu aseesimees, Keskerakond

Et vabaneda formaalse demokraatia ilminguist Eesti parlamentaarses demokraatias, tuleb muuta Riigikogu töö- ja kodukorda.

Krahv R. N. Coudenhove-Kalergi kirjutas 1937. aastal, et demokraatia püsima jäämise ja eduka funktsioneerimise üks eeltingimus on valitsuse ja opositsiooni üksmeel riigi poliitika, majanduse ja kultuuri eesmärkide ja vormi suhtes, ning ta teadis, mida kirjutas. Selleks ajaks oli nii demokraatiat kui ka parlamentarismi maailmas paljudes kohtades ja piisavalt kaua katsetatud ning demokraatia oli olnud edukas ja jäänud püsima ainult neis riikides, kus tähtsaimad poliitilised jõud suutsid omavahel teha usalduslikku koostööd.

Eestis istub vabadel valimistel rahva valitud seadusandlik kogu Riigikogu saalis juba kaheteistkümnendat aastat, kuid kahjuks pole seni erilist edu ei ühiste eesmärkide nägemises ega isegi sellesuunalise soovi tekkimises. Võib märgata teatud tüüpi fundamentalistlikku maailmanägemist, must-valget mõtlemist, kus on õiged ja valed otsused, mitte aga veenvalt ja vähem veenvalt, enamuse või vähemuse huvides langetatud otsused. Või mõnikord on hoopis küünilisel grupihuvide teerullimeetodil pealepressimist üldiste huvide sildi all. Kindlasti aitavad sellele kaasa varjatud või täiesti ilmutamata eesmärgid meie seadusandluses.

Vaja uut töö- ja kodukorda

Ma pole siiski nõus nendega, kes püüavad väita, et Eesti peamiste poliitiliste jõudude üldine maailmanägemine on sedavõrd erinev, et takistab meil kokkulepete saavutamist kõige tähtsamates poliitilistes, majanduslikes ja sotsiaalsetes eesmärkides ning nende saavutamise vahendeis. Samal ajal ei ole ma nii naiivne arvamaks, et omavahel valijate häälte pärast võitlevail poliitikuil selline soov päris iseendast niipea tekkida saaks. Ka ei arva ma, et kui selline soov ükskord tõepoolest tekiks, jääks ta iseendast püsima. Siin on küll vaja tahta, kuid ainult tahtest ei piisa.

Demokraatia on poliitilise kultuuri ja suhtlemise üks vorme ning vajab, nagu iga teinegi keeruline süsteem, toimimiseks ja püsijäämiseks kindlaid reegleid, kindlat kultuurikeskkonda ja, mis kõige tähtsam, kõigist neist põhimõtetest kinnipidamise tagamise süsteemi.

Kõik ei sõltu loomulikult Riigikogust, kuid ainult õige vähe lihtsustades on tavaõiguse ja üldise kultuurituse kõrval demokraatia puudulikus toimimises – selles, et me nii vaevaliselt sisulise demokraatia suunas edasi liigume – üsna määrav meie Riigikogu praegune töö- ja kodukord, sh see, kuidas me eelnõusid esitame ja menetleme.

Kuna tavaõiguse ja kultuuri kujunemine nõuab paratamatult aega ning seda ei saa Riigikogu liikmeile teha kohustuslikuks ka spiikrile vastavate kohustuste andmisega, jääb meil minu arvates alles võimalus alustada sellest, kuidas me esitatud eelnõusid menetleme.

Kõigepealt on tarvis järk-järgult, kuid järjekindlalt tõsta menetluse võetavate eelnõude kvaliteedinõuete taset. Seda eriti seletuskirjade osas. Eelnõu saab sisuliselt arutada alles siis, kui küllaldase selgusega on näidatud, mida seadusega või seadusemuudatusega tahetakse saavutada, mida seaduse rakendamine endaga kaasa toob, millistel tingimustel kavatakse püstitatud eesmärgini jõuda ning missugused on riskid.

Formaalse demokraatia ilmingud

Mulle tundub, et praeguse koalitsiooni ja opositsiooni vastasseisu, sagedase usaldamatuse ja Riigikogu liikmete vaheliste arusaamatuste tekkimise ning koostöö puudumise põhjustaja on paljude eelnõude eesmärkide ebamäärasus, seletuskirjas toodud olukorrajelduse ja arvamete madal kvaliteet ning tagajärgede vähene analüüs.

Teiseks usaldamatuse põhjuseks on päris kindlasti ka see, et valitsus ei anna Riigikogule aru oma tegevuse tulemuslikkusest. Ta ei saagi seda teha, sest Eestis pole kombeks, et valitsus seab endale eesmärke, mille saavutamist saaks kontrollida. On suur vahe, kas räägitakse millegagi tegelemisest või millegi saavutamisest.

On loomulik, et praeguses olukorras on ühelt poolt valitseval koalitsioonil keeruline enda esitatud eelnõusid mitmelgi juhul mõistlikult põhjendada ja teisalt opositsioonil nendega nõustuda. Jääb üle ainult lame teerullitaktika ja lahmimine, millest kumbki ei soodusta vastastikuse koostöövaimu ja usalduse teket.

Demokraatia jääb seetõttu paljuski formaalseks, mitte sisuliseks.